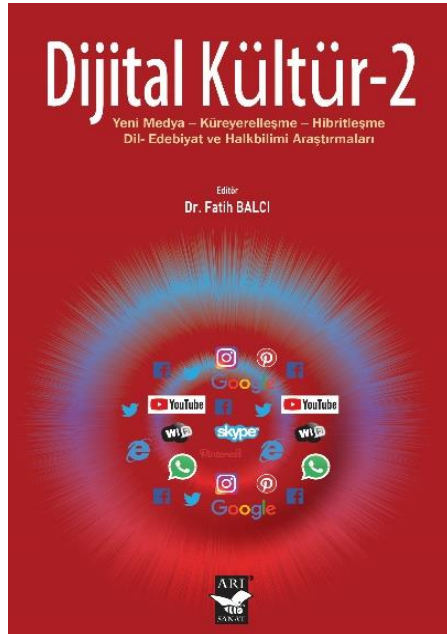

KİTAP TANITIMI VE DEĞERLENDİRME: DİJİTAL KÜLTÜR-2

Ceren PELİT*

Fatih Balcı, (Ed.) Dijital Kültür-2, İstanbul: Arı Sanat Yayınları, 2020, 358 s.

ISBN: 978-625-7018-26-5.

Giriş

Kültür, yaşamın tarihi kadar eski olan maddi ve manevi birikimdir. İnsanların yaşamını devam ettirmesini sağlayan asıl unsurlardan biridir. Kültür eski dönemlerden itibaren çeşitli aktarım yöntemleriyle günümüze kadar gelmiştir. 1900'lü yıllardan itibaren elektrik ve medya teknolojilerinde yaşanan gelişmeler kültürün aktarım yöntemlerini de değiştirmeye başlamıştır. İcat edilen teknolojilerle insan yaşamında hızlı değişim ve dönüşümler yaşanırken kültür de bunlara ayak uydurmuştur. Günümüzde ise kültürel belleğin önemli bir kısmı dijital medya araçlarıyla aktarılmakta, dönüştürülmekte ve geliştirilmektedir.

Bu makalede Kayseri Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türk Halk Edebiyatı Anabilim Dalında öğretim üyesi Doç. Dr. Fatih Balcı'nın hem yazar olduğu hem de editörlüğünü yaptığı *Dijital Kültür-2* adlı çalışmanın tanıtımı ve değerlendirmesi yapılacaktır. Doç. Dr. Fatih Balcı editörlüğünde çıkan bu çalışma; Doç. Dr. Mehmet Özdemir

editörlüğünde çıkan *Dijital Kültür* adlı temalı kitabın devamıdır. *Dijital Kültür-2* adlı eser, ilk kitapta olduğu gibi incelediği konular itibarıyla kavram ve içerik olarak yeni bir bakış açısı getirmekte, kültürün farklı ortamlarda hangi şartlar altında yaşadığını sorgulamaktadır. Kültürün geçmişten bugüne geçirdiği

* Yüksek Lisans öğrencisi, Artvin Çoruh Üniversitesi, Artvin. Koroğluceren95@gmail.com / ORCID: 0009-0009-1992-4979.

değişiklikler yapısal ve işlevsel açıdan insan hayatını etkilemektedir. Bu çalışmada incelenen eserde öne sürülen yaklaşımlar kültür araştırmalarının her dönemde farklı tekniklerden istifade edilerek yapılabileceğini göstermesi açısından oldukça önemlidir.

Görsel tasarım açısından başarılı olan kitabın kapağında yer alan göz insanın dünyayı sanal-dijital araç ve teknolojilerle görmeye başladığına işaret etmektedir. Kırmızı rengin ise genel olarak gücü, canlılığı, tazeliği ve dinamizmi simgelediği bilinmektedir. Renk seçimi her devirde güncel olmanın, kültürün aktarımında da önemsenmesi açısından dikkat çekicidir. Çalışmada tasarımdan içeriğe millî kültürün dijital dönüşümü vurgulanmaktadır. Doç. Dr. Fatih Balcı editörlüğünde çıkan *Dijital Kültür-2* adlı çalışmaya, Doç. Dr. Gökçe Yükselen Peler, Doç. Dr. Mehmet Özdemir, Doç. Dr. Uğur Durmaz, Dr. Sona Rzayeva, Doç. Dr. İsmail Yıldırım, Dr. Alev Öztürk Merdin, Sümeyye Özdemir, Yücel Özdemir ve Eray Alpyıldız yazar olarak katkı sağlamıştır. Kitap, dijitalleşmenin farklı yönlerini ele alan on adet makaleden oluşmaktadır.

Çalışmada yer alan makaleleri sırasıyla şu şekilde değerlendirmek mümkündür: “Dijital Kültür ve Dil” adlı ilk makalede dijitalleşmenin dille ilişkisi derinlemesine ele alınmıştır. Ortak bilişim ağı, yazı tarihinde hiçbir devirde olmadığı kadar iletişimi ortaya çıkartmaktadır. Makalenin anlatmak istediği dijitalleşmenin dil üzerinde etkisinin olumlu ve olumsuz olmak üzere iki taraflı tartışılmasıdır. Dilbilimciler bilişim ağı ile dil arasındaki ilişkiyi farklı farklı yorumlamaktadır. Ortak bilişim ağının dil ile çapraşık bir ilişkisi olduğu belirtilmektedir. Bu ilişkiden dil, dili konuşan insan ve ortak bilişim ağı etkiye uğramakta, etki neticesine göre şekillenmektedir.

“Dijital Ortamda Yerel veya Yöresel Unsurların Markalaşması” adlı ikinci makalede yerel unsurların markalaşması üzerinde durulmaktadır. Dijital ortamın yaşam biçimini etkilediğinden bahsedilmektedir.

Teknolojiyle birlikte insanların bütün sorunlarına cevap alınmaktadır. Her şey dijital ortamda olduğu gibi yerel ürünler de dijital ortamda sergilenip markalaşmaktadır. Kültürel ve teknolojik yaratıcılıkla beraber yerel ve yöresel unsurlar marka vizyonuyla yeniden dolaşıma girmektedir. Dijital teknolojiler, ürünlerin tanıtılması, sergilenmesi ve pazarlanması süreçlerini yönlendirmektedir. Çalışmada ayrıca dünyanın tek bir pazar haline dönüşmesi ve tektipleşme olarak globalleşmenin öneminden bahsedilmektedir. Egemen güçlerin gelişmekte olan ülkeleri pazara dönüştürmesi ile ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda yaşanan değişimlere dikkat çekilmektedir. Yerel belleğin güçlü tutulmasının ve küreselleşme karşısında millî kültürü korumanın önemini vurgulamaktadır.

“Dijital Ortamın Folklorik İletişimi: Kültürel Melezleşme” adlı üçüncü makalede kültürel iletişim ile teknik gelişim arasında bir bağ kurulmuştur. Makalede melezleşme kavramı üzerinde durulmuştur. Kültürel iletişimle teknik gelişim arasında yakın bir ilişki olduğuna dikkat çekilmiştir. Geleneksel bilgi, kültürel değişimle birlikte küresel etkileşimlere yeni bir boyut kazandırmaktadır. Dijital kültür ortamıyla birlikte geleneksel bilgiler farklı kültürlerle etkileşime girip melezliği oluşturmakta ve yeni bir biçimler ortaya çıkartmaktadır.

“Dijital Kültür ve Mizah Belleği” adlı dördüncü makalede insanın eğlence ihtiyacı, mizah ve gülme ekseninde tarihi, kültürel, sosyolojik ve psikolojik açılardan incelenmiştir. Bir kültür olan mizah, gülme ve eğlenmeye dayalıdır. Mizah kültürü eski çağlardan bu yana gelişerek ve dönüşerek gelmiştir. Makalede, mizahın popüler kültür boyutu ele alınmaktadır. Günümüzde Türk medyasında yer alan içeriklerin geleneksel belleğe dayandığı vurgulanmakta, dijital kültürün geleneksel belleğin aktarımındaki yerine dikkat çekilmektedir. Türk mizah belleğinin yeni medya araçlarıyla aktarım, dönüşüm ve yeniden yaratım süreçlerine değinilmekte, mizahın güncel konuları ve popüler türlerdeki örnekleri ele alınmaktadır.

“Dijital Kültür Çağında Geleneksel Türk Tiyatrosu (Gölge Oyunu ve Ortaoyunu)” adlı beşinci makalede insana ait olan her şeyin her ürünün yenilediğinden bahsedilmektedir. Bu yenilikler geleneksel yapılar olduğu gibi bugünün ürünleri de olmaktadır. Ortaoyunundan bahsedilerek gölge oyunuyla olan bağlantısına değinilmektedir. Makalede, dijital kültürün gelişmesiyle beraber gölge oyununun durumu ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır. Gölge oyununun dijital alanlarda yer aldığı ve çağa ayak uydurarak varlığını sürdürdüğünden bahsedilmektedir. Ortaoyununun kendini yeterince gösteremediğine değinilmektedir. Makalede dijitalleşme ses çağı, görüntü çağı ve geri bildirim/ paylaşım çağı olarak üç kategoride incelenmektedir. Gölge oyunu ve ortaoyununu bu üç çağ içerisinde ele almıştır.

“Geleneğin Yeniden İcadı: Halk Hekimliği ve Dijital Kültür İlişkisi” adlı altıncı makalede geleneğin bir değişim ve dönüşüm içinde olduğuna dikkat çekilmektedir. Geleneğe olanı koruma, aktarma ve yeni formatlarla sürdürmenin gerekliliği vurgulanmaktadır. Geleneksel kültür, dijital kültür ile birlikte yayılmaya ve yaşatılmaya devam etmektedir. Dijital kültür araçları halk hekimliği belleğinin aktarılmasına ve yaşatılmasına hizmet etmektedir. Geçmişte halk hekimliğinde kocakarı ilacı diye adlandırılan uygulamalar kırsal kesimde kalmayıp dijital kültürle birlikte kentliler tarafından da ilgi görmeye başlamıştır.

“Dijital Kültür Çağında Geçiş Dönemleri” adlı yedinci makalede dijitalleşmenin akla gelebilecek bilgi, eğitim, haberleşme, ekonomi, müzik, oyun, üretim, tüketim vb. her alanda değişim ve dönüşümün yaşandığı bir süreç olduğuna dikkat çekilmiştir. Dijitalleşme sonucunda âdet, gelenek, görenek ve inanç gibi kültürel unsurların yeni imajlar yoluyla aktırılması konusu incelenmiştir. Çalışmada insan yaşamının üç ana geçiş dönemi olan doğum, evlenme ve ölüm dijital kültür örneklerinden hareketle göstergebilimsel açıdan incelenmiştir.

“Dijital Kültür ve Müzelerin Dijitalleşmesi” adlı sekizinci makalede teknolojik gelişmelerle müzelerin dönüşümü, sanal ve internet müzeciliğinde yaşanan gelişmeler incelenmiştir. İnsanlık tarihinin bir laboratuvarı ve bilgi kaynağı olan müzeler, çeşitli tarihi/kültürel mirasın nesiller yoluyla aktarımında önemli kurumlardır. Müzelerin dijitalleşmesiyle birlikte uzun bir geçmişi olan görsel/işitsel miras ve koleksiyonların korunması sağlanmış, bilgilere erişim de kolaylaşmıştır.

“Dijitalleşme Bağlamında Yazma Eserler Kurumu ve Millî Kütüphane” adlı dokuzuncu makalede nadir eserlerin dijital platformda kullanıcıların erişimine açılması üzerinde durulmaktadır. Pek çok disiplinde olduğu gibi Türkoloji araştırmalarında da yazma eserlerin önemli bir yeri vardır. Makalede dijital kültürün avantajları ve e-uygulamalar üzerinde durulmuştur. Yazma eserlerin dijital medyaya aktarılmasıyla yol, emek, zaman gibi zorluklar ortadan kalkmış, araştırmacılar nerede olurlarsa olsun kaynaklara erişim kolaylaşmıştır.

“Dijital Kültür ve Biyografinin Dönüşümü: Dijital Biyografi veya Netgrafi” adlı onuncu makalede sözlü, yazılı ve elektronik kültür ortamlarında biyografinin durumu ve geçirdiği değişiklikler örnekleriyle incelenmiştir. Günümüzde kültürün aktarımında sosyal medya araçlarının yeri vurgulanarak biyografinin bu ortamlardaki durumuna değinilmiştir. Yazmak, geçmişten günümüze insanların kendilerini anlattığı, koruduğu, gelecek nesillere ifade ettiği en önemli yöntemlerden biridir. Yazar tarafından edebi bir tür olan biyografinin değişiminden yola çıkılarak dijital biyografi ve netgrafi kavramları önerilmiştir.

Sonuç olarak bakıldığında *Dijital Kültür-2* adlı bu eser, Türkoloji araştırmalarında son dönemde öne çıkan yöntem ve yaklaşımların da incelendiği bir kaynaktır. Dijital kültür temalı bu türde eserlerin yazılmış olması yeniliklerin ve arayışların bir sonucudur. Günümüzde daha çok iletişim, medya, sinema alanları tarafından incelenen dijital dönüşüm, kültürel açıdan elbette Türkoloji'nin öncelikleri arasında yer

almaktadır. Kitapta yer alan yazılarda, belli başlıklarda Türkoloji araştırmalarındaki yeni yönelimlere ve bakış açılarına dikkat çekilmektedir. Konuya ilgisi ve merakı olan araştırmacılara yeni bakış açıları kazandıracakı düşünölmektedir. Ayrıca kültürün geçirdiği değişim, dönüşüm ve kalıplaşmaların günümüz halk bilimi araştırmaları kapsamında incelenmesinin gerekli olduğu vurgulanmaktadır. Bu makalede incelenen eser, özellikle lisans ve lisansüstü öğrenciler için konu seçimi, yöntem kullanımı ve makale yazımı açısından bir model teşkil etmektedir. Bu çalışmalarla birlikte Türkiye’de halk bilimi araştırmaları geleneksel konuların dışına taşınmış ve farklı bakış açılarıyla yeni söylemler denenmiştir.